

ountantsverklaring waarin heden zijn verwoord, nmers op grond van het l simpelweg niet in behan- genomen.

ntwoordingsvrijheid die reente behoort te hebben, p die manier ongepast be- de accountant wordt als um breekijzer gebruikt om orenge van twijfelachtige es af te dwingen. Die ac- it wordt en passant dus van kelijke rapporteur geprod tot rechter; en die is dan ek aan bewijs ook nog rplicht een 'schuldig' von- ellen.

en positie die de account- t past. Die móet onzeker- ot uitdrukking kunnen t als daartoe aanleiding is. ort onverbreekelijk bij zijn De maatschappelijke wer- id is nu eenmaal niet altijd rit, maar in veel gevallen k en genuanceerd.

t in behandeling nemen niet-goedkeurende ac- tsverklaring is daarom onbehoorlijk, zo niet on- tig op zichzelf. Als een r onzekerheden per definitie chtmatig wil verklaren om lingscomplicaties te ver- dan moet hij dat zélf iteindelijk kan over de ge- daarvan dan zonodig een chter oordelen.

stuursmiddelen 2004

OPSTELLEN EN CONTROLEREN VAN HET MAATSCHAPPELIJK JAARVERSLAG HOE ONAFHANKELIJK IS DE ACCOUNTANT? (1) 04-124

Door: Peter Paul Bonants, Peter Kasteleyn en Esmeralda Smet, Dubois & Co Registeraccountants (www.dubois.nl)

Maatschappelijk verantwoord ondernemen staat de laatste jaren in toenemende mate in de belangstelling. Dit geldt ook voor het maatschappelijk jaarverslag. De vraag is of de accountant een rol heeft bij het opstellen en controleren van het maatschappelijk jaarverslag. En aan de hand van welke criteria de betrouwbaarheid van het jaarverslag kan worden getoetst.

In dit eerste artikel besteden wij allereerst aandacht aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. In het volgende artikel gaan wij vervolgens nader in op het maatschappelijke jaarverslag en de rol van de accountant.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De SER definieert maatschappelijk verantwoord ondernemen als:

- Een onderneming die op langere termijn op een maatschappelijk verantwoorde wijze waarde creëert in de drie dimensies 'profit', 'people' en 'planet'.
- Een ondernemingsleiding die gevoelig blijft voor de (veranderende) behoefte uit de maatschappij door transparante verslaggeving en het voeren van een dialoog met belanghebbenden.

Transparantie over de prestaties van de onderneming is een minimale voorwaarde om een dialoog met interne en externe belanghebbenden aan te gaan.

De prestaties van organisaties worden niet meer alleen beoordeeld op basis van financiële termen. Minstens zo belangrijk is de

wijze waarop de resultaten worden behaald. Dit houdt in dat organisaties ook verantwoording aan alle belanghebbenden moeten afleggen over het gevoerde ondernemingsbeleid: Wat heeft men gedaan? Hoe heeft men het gedaan? Maar zeker ook: wat heeft men nagelaten te doen? (dit laatste ziet men slechts in weinig jaarverslagen terug).

Als wij maatschappelijke verslaggeving in een theoretisch kader plaatsen, reikt de literatuur een tweetal invalshoeken aan:

• Legitimiteittheorie

De legitimiteittheorie stelt dat een organisatie alleen kan voortbestaan als de waarden en normen van deze organisatie overeenkomen met die van de samenleving. In dit geval wordt het maatschappelijk jaarverslag gebruikt als middel voor communicatie met of beïnvloeding van de samenleving. Het oogmerk hiervan is een 'license to operate' te verkrijgen en te behouden.

• 'Stakeholder' theorie

Volgens de stakeholder theorie is de kern van maatschappelijke verslaggeving het afleggen van verantwoording aan alle belanghebbenden. Dit betekent dat de organisatie inzicht moet verkrijgen in de informatiebehoefte van haar belanghebbenden en hierin probeert te voorzien door middel van een maatschappelijk jaarverslag.

In de dagelijkse praktijk zal het maatschappelijk jaarverslag vanuit een combinatie van beide theorieën worden opgesteld.

Het maatschappelijk jaarverslag

INHOUDSOPGAVE MAATSCHAPPELIJK VERSLAG ING BANK

Missie, profiel, strategie
Kerncijfers MVO

Bericht van de voorzitter

- organisatiestructuur en bestuursamenstelling

Ontwikkelingen

Voldoen aan verwachtingen van de klant

- klanttevredenheid
- productverantwoordelijkheid;
- duurzame producten;
- toegankelijkheid en het voorkomen van uitstraling

Aandeelhouders waarde leveren

- aandeelhouderswaarde;
- corporate governance;
- streven naar transparantie

Aandacht voor medewerkers

- medezeggenschap;
- betrokkenheid en motivatie;
- gezondheid en veiligheid;
- persoonlijke ontwikkeling;
- diversiteit

Respect voor de samenleving

- corporate citizenship;
- maatschappelijke betrokkenheid
- communicatie en dialoog met stakeholders;
- zorg voor het milieu

Compliance en risicobeheer

- compliance
- risicobeheer

Over dit verslag

Verificatierapport

Iedere organisatie zal zelf bepalen of en op welke punten men zich maatschappelijk verantwoordt. Als een organisatie maatschappelijk onderbouwde keuzes wil maken, dan is communicatie van groot belang. Communicatie zowel binnen de eigen organisatie als met diverse externe belanghebbenden. Op grond van de interne en externe eisen en verwachtingen kunnen organisaties een betere keuze maken tussen de maatschappelijke wensen waaraan men wél en niet tegemoet wil, kan en moet komen.

Het maatschappelijk jaarverslag betreft niet slechts de communicatie met de externe belanghebbenden, maar heeft ook intern toegevoegde waarde. De communicatie kan beleidspunten opleveren voor het management. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen krijgt zo een eigen dynamiek, maar het kost tijd de effecten zichtbaar te maken en te zien.

Uit diverse onderzoeken, o.a. uit recent onderzoek van Berenschot, blijkt dat het maatschappelijk jaarverslag nog lang niet volwassen is. De inhoud en kwaliteit van de verslagen lopen sterk uiteen. Sommigen geven werkelijk inhoud aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en het afleggen van verantwoording hierover. Anderen komen bij wijze van spreken tot een weinig andere benadering dan 'zoeken en vervangen' in de tekst van het jaarverslag van het jaar waarop het betrekking heeft.

Uiteraard zijn er duidelijke stappen voorwaarts gezet. In de eerste maatschappelijke jaarverslagen werd vooral aandacht besteed aan de milieuactiviteiten van de organisatie, de sponsoring van maat-

schappelijke projecten en activiteiten in het kader van gezondheid en veiligheid. Deze basisinformatie wordt in toenemende mate uitgebreid met een verslag van een 'dialoog' met de belanghebbenden en het gehanteerde verslaggeving-beleid. De desbetreffende organisaties en hun accountants doen steeds meer ervaring op met maatschappelijke jaarverslagen.

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) heeft richtlijn 400 opgesteld. Deze richtlijn behandelt de informatie over maatschappelijke aspecten van het beleid in het jaarverslag. Dit wordt ook wel het directie- of bestuursverslag genoemd. In deze nieuwe richtlijnen worden aanbevelingen gedaan om over economische, milieu en sociale aspecten in het jaarverslag te rapporteren. De richtlijn besteedt dus aandacht aan de inhoud van het maatschappelijk verslag. Met ingang van het boekjaar 2004 is de richtlijn van kracht geworden.

Naast deze richtlijn heeft de RJ ook een Handreiking Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen uitgegeven. Deze handreiking vormt een eerste aanzet van een leidraad die men kan hanteren als men een maatschappelijk jaarverslag opstelt. Er is rekening gehouden met internationale ontwikkelingen op het gebied van maatschappelijke jaarverslaggeving. De richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI) bieden een goede handreiking voor de verdere uitwerking van de verslaggeving op sectorniveau. Op de werkzaamheden van de accountant bij de beoordeling van de juistheid en volledigheid van het maatschappelijk verslag, is de richtlijn met betrekking tot beoordelingsopdrachten (assurance-opdrachten) van toepassing.

RICHTLIJN VOOR BEOORDELINGSOPDRACHTEN

Reikwijdte van de opdracht	De accountant en de opdrachtgevers moeten tot overeenstemming komen over de opdrachtvoorwaarden. Het doel, het object van onderzoek en de periode waarop de opdracht betrekking heeft, worden bij voorkeur vastgelegd in een opdrachtbevestiging
Controleerbaarheid	De accountant kan de opdracht niet aanvaarden als het object van onderzoek niet identificeerbaar of niet geschikt is voor het verzamelen van informatie
Toetsingscriteria	De accountant moet de criteria op geschiktheid beoordelen. Het betreft zowel generieke (o.b.v. wet- en regelgeving of opgesteld door erkende organisaties) als specifieke criteria (nog te ontwikkelen).
Materialiteit	Bij het beoordelen van materieel belang moet de accountant de factoren die de beslissing van de beoogde gebruikers zouden kunnen beïnvloeden, onderkennen en beoordelen
Multidisciplinaire teams	De accountant moet ervoor zorgen dat het auditteam over alle vereiste kennis en vaardigheden beschikt.
Mate van zekerheid	Beoordeling is gericht op het verschaffen van hoge mate van zekerheid.

Het is de verwachting dat met de inwerkingtreding van de richtlijn van de RJ de aandacht voor het maatschappelijk jaarverslag verder zal toenemen. De pioniers op het gebied van MVO waren met name grote(re) beursgenoteerde ondernemingen die zich primair vanuit de invalshoek milieu (planet) profileerden. Ook grote non-profit organisaties deden mee. De grote aandacht voor 'governance' vormt de katalysator voor de aandacht voor de belangen van zowel share- als stakeholders. De invalshoeken people en profit zijn in de publieke beeldvorming relatief belangrijker geworden. Tevens is de aandacht toegenomen voor de verantwoording van overheden, publiek- en privaatrechtelijke organisaties die met overheidsgeld publieke taken uitvoeren en maatschappelijke organisaties die gelden of belangen van derden vertegenwoordigen. Zie hiervoor de ontwikkeling van VBTB (van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording). Het accent komt daarvoor meer te liggen op:

- de doelmatigheid en rechtmatigheidsaspecten van het financieel beheer;
- het maatschappelijk rendement;
- de verbetering van het voorzieningenaanbod;
- investeringen in de werk- en leefomgeving.

Ook kleinere (middelgrote) organisaties zullen een maatschappelijk jaarverslag gaan opstellen. Denk bijvoorbeeld aan zorginstellingen, ziekenhuizen, woningbouwverenigingen, verzekeraars en pensioenfondsen. Het belang van de richtlijn van de RJ zal in het volgende artikel worden toegelicht.

Bronvermelding:

- Richtlijn 400, Raad voor de Jaarverslaggeving (www.rjnet.nl)
- Samenvatting 'Handreiking voor Maatschappelijke verslaggeving', www.minez.nl
- Nieuwsbrief maatschappelijk verantwoord ondernemen, nr. 20, 29 sept. 2003. www.lto.nl

- Accountant en maatschappelijk verantwoord ondernemen, in gesprek met F. Drieënhuizen RA, 14 februari 2002, www.accountingweb.nl
- Studierapport Maatschappelijke verslaggeving en assurance-opdrachten, 2002, Nivra, www.nivra.nl
- Limperg Instituut, 'Maatschappelijk verantwoord ondernemen en de rol van de accountant', Limperg dag 2002
- Het Financiële Dagblad 21-11-2003, 'Richtlijn 400 stuwt duurzaam beleggen', Folkert van der Molen
- Persbericht 3 december 2003, 'Overleg met actiegroepen als visitekaartje – Onderzoeksrapport Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in de etalage 2003', Berenschot
- Website www.maatschappelijk-verantwoordondernemen.net □

POSITIE EN ONAFHANKELIJKHEID ACCOUNTANTS VERSTERKT 04-125

Door: Drs. R.A.H.M. Aalbers

De ministerraad heeft onlangs op voorstel van de minister van Financiën ingestemd met het wetsvoorstel toezicht accountantsorganisaties. Met het wetsvoorstel wordt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) als toezichthouder aangewezen en wordt het mogelijk om kwaliteitseisen te stellen aan accountantsorganisaties en aan de daarbij werkzame of daaraan verbonden accountants die wettelijke controles verrichten. Het wetsvoorstel sluit in grote mate aan bij het richtlijnvoorstel Accountancy dat onlangs door de Europese Commissie is gepresenteerd. Voor het functioneren van de financiële markten en de economie is het objectieve oordeel van de ac-